

At Home in Europe Project

Moslims in Europa – een rapport over 11 EU-steden Bevindingen en aanbevelingen

EEN VERGELIJKENDE ANALYSE van gegevens over moslims uit 11 steden in zeven Europese landen toont algemene trends en doet aanbevelingen op lokaal, nationaal en internationaal niveau, met inbegrip van de Europese Unie (EU) en internationale organisaties. Hoewel de bevindingen niet representatief zijn voor de situatie van alle moslims in deze steden, bieden ze wel een momentopname van de ervaringen van moslimgemeenschappen in een aantal buurten in Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen, Berlijn, Hamburg, Kopenhagen, Leicester, Waltham Forest-Londen, Marseille, Parijs en Stockholm.

Deze studie gaat in op een aantal belangrijke trends aangaande moslims in Europa: burgers of inburgeraars, autochtonen of migranten, moslims vormen een groeiende en heterogene populatie die Europa voor een van haar grootste uitdagingen stelt, namelijk hoe voor iedereen gelijke rechten en kansen te waarborgen in een klimaat van snel toenemende diversiteit.

MYTHE VERSUS REALITEIT

MYTHE: Moslims willen niet integreren; ze willen afgescheiden leven van de rest van de bevolking.

REALITEIT:

- Het Open Society Foundations onderzoek tart de mythe van afzondering en vervreemding en schetst een veel positiever beeld van integratie op lokaal niveau. Een meerderheid van moslims en niet-moslims identificeert zich zeer sterk met de stad en het land waar ze wonen. 61 procent van de moslims voelt zich sterk verbonden met het land en 72 procent voelt zich sterk verbonden met de stad. In Antwerpen bijvoorbeeld gaf meer dan 90 procent van de bevrageden aan zich 'zeer sterk' of 'redelijk sterk' lokaal betrokken te voelen.
- Daar staat tegenover dat 50 procent van alle moslimbevrageden die zichzelf identificeren met het land waar ze leven vindt dat ze in de bredere samenleving niet worden aanvaard als behorende tot dat land.

MYTHE: de behoeften en prioriteiten van moslims verschillen sterk van die van niet-moslims

REALITEIT:

- De behoeften en ervaringen van moslims en niet-moslims lopen grotendeels gelijk. In de 11 onderzochte steden draaien de dagelijkse zorgen rond de behoefte aan een betere kwaliteit van onderwijs, betere huisvesting, schonere straten en het aanpakken van asociaal gedrag en criminaliteit.
- Moslims in de onderzochte steden willen leven in gemengde buurten, niet in gesegregeerde. Moslimouders maken zich zorgen over de impact van segregatie op hun kinderen en over discriminatie op het vlak van huisvesting, wat hun woonkeuzes beperkt. Zij zijn verontrust dat in bepaalde steden stadsvernieuwingprogramma's die meer gemengde woonomgevingen moeten creëren net de minst bevoorrecht doorsturen naar elders.
- Zowel moslims als niet-moslims leven graag in hun gemengde buurten en zijn er trots op. De meerder-

heid vindt dat in hun buurt mensen bereid zijn om te helpen en elkaar te vertrouwen en dat mensen met diverse achtergronden er goed met elkaar kunnen opschieten.

MYTHE: Moslims zijn niet betrokken bij het politieke en maatschappelijke leven

REALITEIT:

- Stemgerechtigde moslims zijn actief in het lokale maatschappelijke en politieke leven. De meerderheid van de stemgerechtigde moslims bracht hun stem uit bij lokale en nationale verkiezingen. Jongere moslims hebben meer dan oudere moslims de indruk dat zij beslissingen op het lokale niveau kunnen beïnvloeden: 56 procent van de jonge moslims onder 20 meent dat zij hun stempel kunnen drukken op lokale beslissingen.
- Meer dan 70 procent van de ondervraagde, stemgerechtigde moslims bracht zijn stem uit in lokale en nationale verkiezingen.
- Iets minder dan de helft (procent) van de ondervraagde moslims was betrokken bij een of andere vorm van maatschappelijke participatie gedurende het laatste jaar.
- Politieke partijen die zich te sterk baseren op etnische en religieuze identiteiten hebben niet de steun verworven van moslimkiezers - een toenemend aantal moslims stelt zich kandidaat voor een politieke functie binnen de traditionele partijen maar zij worden geconfronteerd met extra screening en vragen vanwege hun achtergrond.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN VOOR DE KERNPROBLEMEN

IDENTITEIT

'Ik voel me thuis in Leicester. We vormen een grote familie hier. Ik heb het gevoel dat heel Leicester mijn thuis is.' (Brits-Aziatische vrouw, 20-29 jaar oud, deelneemster vragenlijst, Leicester)

- Moslims voelen een sterkere band met hun buurt en stad dan met het land. Meer dan 55 procent van de bevroegden in de 11 steden antwoordde bevestigend op de vraag: 'Schieten mensen met diverse achtergronden hier goed met elkaar op?'
- Van diegenen die zich identificeerden met het land waarin zij wonen, vindt 50 procent dat de bredere samenleving hen niet beschouwt als een deel van dat land.
- In het algemeen gaf 50 procent van de geïnterviewde moslims versus 9 procent van de niet-moslims aan dat zij op een bepaald moment in de afgelopen 12 maanden slachtoffer werden van religieuze discriminatie.

Meer dan een vijfde van de moslims ondervond zelfs frequent religieuze discriminatie in het voorbije jaar.

ONDERWIJS

'Waar ligt de verantwoordelijkheid? Ligt die bij de ouders, de opvoeding van de kinderen? Ligt ze bij de school? Of bij het stadsbestuur? Ze ligt bij iedereen. Iedereen heeft zijn steentje bij te dragen. Wij doen thuis ons deel, de school doet dat op de school. Wij dragen een gedeelde verantwoordelijkheid.' (Marokkaanse moslima, 40-49 jaar, deelneemster focusgroep, Amsterdam)

- Moslims willen meer etnisch gemengde scholen – ouders maken zich er zorgen over dat segregatie een omgekeerd effect heeft op de toekomstperspectieven van hun kind.
- Sommige moslimleerlingen blijven botsen op vooroordelen en lage verwachtingen van hun leerkrachten.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

In Amsterdam hebben het onderwijs en de sociale diensten een innovatief 'outreach'-programma ontwikkeld voor jonge leerlingen, waaronder een aanzienlijk aantal moslims dat het risico loopt buiten het onderwijssysteem te vallen. Met het '8 op 8'-programma geven coaches advies, ondersteuning en toezicht aan leerlingen van 8 uur 's ochtends tot 8 uur 's avonds.

WERKGELEGENHEID

'In Duitsland wordt de situatie slechter voor vrouwen. met een hoofddoek Zij vinden enkel jobs in de dienstensectoren (en dan alleen als ze geluk hebben). Ze kunnen niet werken in sectoren waarvoor intellectuele capaciteiten vereist zijn. Het is zeer moeilijk voor hen om een goede baan te vinden.' (deelnemer focusgroep, Berlijn)

- Veel moslims hebben een marginale of slecht betaalde baan wat aanleiding geeft tot een segregéerd leven of een levensstijl waarbij men naast elkaar leeft.
- Moslims hebben drie keer meer kans om in de werkloosheid terecht te komen dan niet-moslims; 19,8% van de moslims betrokken bij het Open Society Foundations -onderzoek is werkloos, in vergelijking met 6,8 procent niet-moslims.
- Vrouwen worden gediscrimineerd op de arbeidsmarkt als ze een hoofddoek dragen.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

In Leicester organiseerde het adviesbureau voor tewerkstelling Job Centre Plus een bezoek van werkgevers aan lokale gemeenschapscentra, tempels en moskeeën om hen een beter inzicht te geven in de belemmeringen die meespelen bij de werving van minderheden. Bij de ontwikkeling van een nieuw winkelcentrum organiseerde het adviesbureau een roadshow om de nieuwe werkgevers te introduceren bij de gemeenschap.

HUISVESTING

'Ik hou van deze buurt omwille van de bewoners: er is een goede sfeer en de mensen schieten over het algemeen goed met elkaar op. Mensen respecteren en helpen elkaar op alle mogelijke manieren.' (Malinese vrouw, 30-39 jaar, deelnemster vragenlijst, Parijs)

- Moslims willen in gemengde omgevingen leven. Dit contrasteert met beweringen dat de geografische concentratie van moslims de wens weerspiegelt om samen te leven met mensen met dezelfde achtergrond.
- Discriminatie op het vlak van huisvesting beperkt voor veel moslims de opties voor een woonplaats in Europa.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

In Kopenhagen stelt het stadsintegratiebeleid zich tot doel het probleem van gebieden met een kwetsbare huisvesting te bestrijden door werkloosheid en sociale problemen aan te pakken en sociale huisvesting aantrekkelijker te maken: 'Een toenemende vraag naar sociale huisvesting, ook van families met hogere inkomens, zal een positief neveneffect zijn.'

GEZONDHEID EN SOCIALE DIENSTEN

'De gezondheidszorg is uitstekend in Duitsland. Moge Allah hen zijn zegen geven! Deze dienstverlening kunnen wij in Turkije niet vinden. Ik ben er zeer tevreden over.' (deelnemer focusgroep, Berlijn)

- De bevroegden rapporteerden een hoge mate van tevredenheid over de gezondheidszorg die zij ontvangen. Meldingen van discriminatie of onheuse behandeling liggen laag en de meest bevroegden vinden dat dokters en ziekenhuizen de behoeften van andersgelovigen respecteren.

VERANDERING OP LOKAAL VLAK

Het Waltham Forest Faith Communities Forum sloeg de handen in elkaar met het Local Strategic Partnership om een systeem van 'gezondheidsevangelisten' te realiseren. Het uitgangspunt van dit programma was lokale religieuze vertegenwoordigers van moslim, christen- en sikhwijken te identificeren en te trainen en gebruik te maken van hun positie als religieuze leiders om belangrijk nieuws over gezondheid over te brengen aan hun achterban.

POLITIEBEWAKING EN VEILIGHEID

'Wanneer je een Afrikaan bent, word je altijd op een bepaalde manier bekeken en sommige politiemannen gaan zich anders gedragen ten opzichte van jou. De enige keer dat ik door de politie werd gecontroleerd, gooide de officier letterlijk mijn identiteitspapieren terug naar mij! Desondanks voel ik me goed geïntegreerd en ben ik blij de Franse nationaliteit verworven te hebben.' (Fransman van Senegalese origine, 30-39 jaar, deelnemer vragenlijst, Parijs)

- Ondanks de over het algemeen hoge graad van vertrouwen in de rechtshandhaving (58 procent), hebben jonge moslims die in Europa geboren zijn er weinig vertrouwen in. Zij ondervinden vaak de grootste mate van discriminatie en onrechtvaardige behandeling door de politie.
- Moslims en niet-moslims vertonen grote verschillen wanneer het gaat over haatmisdrijven, misdrijven ingegeven door discriminatie. In totaal deed 36 procent van de moslims aangifte bij de politie tegenover 59 procent niet-moslims.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

In Berlijn vonden contacten plaats tussen de politie en verenigingen van moskeeën via de ontwikkeling van samenwerkingsovereenkomsten. In 2003 ging de lokale politie van de Neukölnwijk samen met de lokale moskeevereniging van start met een programma genaamd 'TiK' (Transfer van interculturele Competenties). Dit programma stelde zich tot doel moskeemedewerkers en politieagenten van verschillende wijken met elkaar in contact te brengen en nationale richtlijnen te formuleren voor de politie over de juiste handelswijze bij hun contacten met moskeeën en moslims.

PARTICIPATIE EN BURGERSCHAP

'Ik zou graag beschouwd willen worden als Duits maar niet in de betekenis van verwantschap met de natie, het bloedband-principe, maar als burger en lid van dit land met mijn diverse identiteiten, zelfpercepties en meervoudige perspectieven.' (Duits-Turkse man, 40-49 jaar, deelnemer vragenlijst, Berlijn)

- Veel moslims die geen EU-burger zijn beschikken niet over burgerrechten, vooral in Duitsland en Frankrijk waar ze niet mogen stemmen bij lokale verkiezingen ondanks het feit dat velen hier reeds lange tijd residenten.
- Politieke partijen die zich baseren op etnische en religieuze identiteiten hebben niet de steun verworven van moslimkiezers.
- Een toenemend aantal moslims stelt zich kandidaat voor een politieke functie binnen de traditionele partijen maar zij worden geconfronteerd met extra screening en vragen vanwege hun achtergrond.
- Moslims en niet-moslims hebben een gelijkaardige mate van vertrouwen in de lokale overheid en instellingen maar moslims vertonen een significant lagere mate van vertrouwen in het parlement.
- Bevroegden die betrokken zijn bij eensoortige etnisch/religieuze organisaties vertonen een significant hogere mate van vertrouwen in hun stadsbestuur dan zij die betrokken zijn bij gemengde organisaties. Dit toont aan hoe belangrijk het is dat lokale beleidsmakers deze groeperingen (h)erkennen wat leidt tot een groter vertrouwen en integratie.

MEDIA

‘Onze mensen zouden in de journalistiek moeten gaan, zich erin engageren en zo de mentaliteit veranderen. Ik denk dat er kansen zijn en dat we ze moeten grijpen zodat onze gemeenschappen meer betrokken raken.’ (deelnemer focusgroep, Leicester)

- Gemiddeld vonden geïnterviewde moslims de verslaggeving van lokale media evenwichtiger, rechtvaardiger en representatiever voor moslingemeenschappen dan de verslaggeving van nationale media.
- Geïnterviewde moslims menen dat de verregaande screening van de media ten aanzien van moslims in diverse Europese landen bijgedragen heeft tot versterking van de negatieve stereotypen en vooroordelen.
- De algemene negatieve teneur in de media heeft ook een stimulans gegeven aan individuen, maatschappelijke organisaties en overheidsinstellingen om meer betrokkenheid te tonen bij discussies in de media, en om moslims die werken in de media aan te moedigen en te ondersteunen.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

In België heeft de openbare omroep VRT een charter voor diversiteit opgesteld dat stelt dat de omroep als publiek massamedium de diversiteit in de samenleving dient te weerspiegelen. Inspanningen om de zichtbaarheid van jongeren uit etnische minderheidsgroepen in Vlaanderen te verhogen, leidden onder andere tot het programma *Rwina*, uitgezonden door de VRT. De focusgroepen uitten echter de kritiek dat het programma stereotypes reproduceerde.

BELANGRIJKSTE AANBEVELINGEN

Op stedelijk niveau

- Steden zouden een stadsvernieuwingsbeleid moeten nastreven dat toegang tot huisvesting voor alle buurten garandeert en met een evenwichtige etnische mix.
- Stadsambtenaren moeten manieren vinden om ervoor te zorgen dat wijken etnisch en religieus gemengd blijven, en dat moslims bij de keuze van hun woonplaats niet worden gehinderd door discriminatie vanwege vooroordelen.
- Lokale beleidsmakers zouden stadscampagnes moeten ontwikkelen die een gemeenschappelijke en solidaire stadsidentiteit naar voor schuiven als een efficiënte manier om de sociale cohesie en het thuisgevoel te verhogen. Amsterdam, Antwerpen en Kopenhagen zijn drie

steden die met succes een dergelijke campagne hebben gevoerd.

- Lokale beleidsmakers dienen scholen, ondernemingen en arbeidssituaties te onderzoeken op mogelijkheden om de interactie tussen diverse etnische en religieuze groepen binnen de gemeenschap te verhogen.

Op nationaal niveau

- Nationale ambtenaren zouden ervoor moeten zorgen dat discriminatie geen barrière vormt voor de vrije keuze van een woonplaats, rekening houdend met de bevindingen van het onderzoek van de Open Society Foundations waaruit een algemene voorkeur blijkt voor gemengde buurten. Ambtenaren dienen een stadsvernieuwingsbeleid na te streven waarmee iedereen toegang krijgt tot huisvesting en wijken met een evenwichtige etnische mix.
- Nationale ambtenaren zouden wetwijzigingen moeten overwegen voor inwoners die van buiten de EU komen maar reeds lange tijd in het land verblijven, zodat naturalisatie het gewenste doel wordt – zoals dat het geval is in de VS, Canada en Australië – en zodat de dubbele nationaliteit mogelijk wordt.
- Nationale ambtenaren zouden moeten overwegen het stemrecht voor de lokale verkiezingen uit te breiden voor vaste inwoners om de kwestie van de democratische legitimiteit van beleidsmakers aan pakken in buurten met een aanzienlijke populatie zonder burgerrechten.

Op EU-niveau

- De EU moet aansporen tot de goedkeuring van de principes van gelijke behandeling om discriminatie op basis van godsdienst en geloof tegen te gaan op het vlak van onderwijs, huisvesting, transport en de levering van goederen en diensten. Het is belangrijk dat maatregelen om vooroordelen en stereotypering aan te pakken de steun en betrokkenheid krijgen van het brede publiek.
- EU-instellingen voor statistiek en projecten dienen accurate gegevens over minderheden te verzamelen om een beleid op basis van bewijs, evidence-based, te ondersteunen zodat integratie gefaciliteerd en discriminatie bestreden wordt.
- De EU dient een forum voor steden te ontwikkelen voor uitwisseling van informatie en best practices met betrekking tot de verzameling van onderwijskundige gegevens over minderheidsstudenten.

VOOR MEER INFORMATIE

Om meer informatie te verkrijgen over deze bevindingen en het project *At Home in Europe* contacteert u Klaus Dik Nielsen, Advocacy Officer, Project At Home in Europe / Open Society Foundations

Werk: +44 (0) 207 031 1714

Mobiel: +44 (0) 791 769 5286

Klaus.nielsen@osf-eu.org

www.soros.org/initiatives/home